

DE VAKBEWEGING

ORGAAN VAN HET NEDERLANDSCH VERBOND VAN VAKVEREENIGINGEN

ABONNEMENT: : : :
voor Nederland per jaar franco
per post bij vooruitbetaling f 2.—
voor leden van aangesloten
organisaties. f 1.—
voor het Buitenland p. jaar f 3.—

Redacteur: J. OUDEGEEST
Bureau: Reguliersgracht 80
Interc. Telefoonnummer 7177 —
Het blad verschijnt Vrijdags om
de 14 dagen.

ADVERTENTIE: : : :
van 1—5 regels f 0.50
elke regel meer. f 0.10
Cliché's en groote letters worden
naar plaatsruimte berekend.

INHOUD: De Steuncomité's. — De economische gevolgen van den oorlog. — De Rijkswerklieden en hunne arbeidsvoorwaarden. — De houding der werkgevers gedurende de crisis. III. — Binnenland. — Advertentiën.

De Steuncomité's.

Door de gewaardeerde medewerking van Mevr. v. d. B., is het N. V. V. in staat geweest een uitvoerig overzicht samen te stellen van inrichting en werking der Plaatselijke steuncomité's in gemeenten, waar afdelingen van bij het N. V. V. aangesloten Bonden zijn gevestigd. De gegevens van dit overzicht zijn ons door de Bestuurdersbonden, resp. de vakafdelingen, verstrekt. Wijl dit overzicht voor de beoordeeling van den toestand en bij pogingen om verbetering te bewerkstelligen, aan onze besturen groote diensten kan bewijzen, besloot het Dag. Bestuur van het N. V. V. het te publiceeren. Het zeer omvangrijke stuk zal vermoedelijk einde volgende week verschijnen en worden toegezonden aan de Hoofdbesturen en Bestuurdersbonden in twee exemplaren, terwijl alle afdelingen een exemplaar zullen ontvangen. Ook zal een exemplaar worden toegezonden aan de Plaatselijke Steuncomité's.

De toezending aan onze organisaties geschiedt in het algemeen volgens de expeditielijst van „De Vakbeweging.” Secretarissen van afdelingen, die het stuk ontvangen, gelieven evenwel te bedenken, dat het bestemd is voor hun Bestuur.

Wij hopen dat de publicatie van dit overzicht de pogingen zal versterken om de vele misstanden, welke op het gebied der steuncomité's bestaan, op te heffen.

Het Dagelijksch Bestuur,
J. v. d. TEMPEL,
Secretaris.

De economische gevolgen van den oorlog.

Hoezeer de woedende krijg onze gedachten mag bezig houden, de gruwelen onze verontwaardiging mogen wekken, toch mag geen oogenblik worden vergeten, dat dit alles toch slechts betrekkelijk kort duurt en wij over eenige maanden weer zullen staan in den strijd tegen „de gruwelen van den vrede” die het kapitalisme dag aan dag pleegt.

De godsvrede die op politiek terrein heerscht, wordt nu reeds op economisch gebied slag op slag verstoord van werkgeverszijde. Straks, wanneer de bindende kracht der „nationale gedachte” zal zijn verdwenen en in het leven van iederen dag 10 cent nog een dubbeltje waard is, staan we weer tegenover den binnenlandschen vijand, zullen we weer over een uitgestrekt front soms in dichte drommen, dan weer in tirailleurslinie, slag te leveren hebben.

Het spreekt wel van zelf, dat de nu woedende oorlog op de economische toestanden grooten invloed zal uitoefenen en dus ook van het grootste gewicht is voor den strijd onzer vakbeweging.

Met dezelfde vraag heeft ook de Groninger hoogleeraar Prof. Verrijn Stuart zich bezig gehouden in de „Economist” van 15 Sept.; zijne conclusie, dat straks de loonen zullen moeten dalen, zal zeker ook in onze kringen de aandacht hebben getrokken.

Wij willen pogen de economische gevolgen van den oorlog aan te wijzen en nagaan, of — dan wel speciaal voor ons land — de troosteloze conclusie van Prof. V. S. moet worden aanvaard.

* * *

In economisch opzicht heeft de oorlog allereerst tengevolge, dat tijdelijk de productie in zeer sterke mate beperkt wordt. Eenerzijds doordat alle verkeer wordt gestremd, waardoor de toevoer van grondstoffen wordt stopgezet en dientengevolge de productie van menige industrie onmogelijk wordt gemaakt. Anderzijds doordat hij honderdduizenden jonge mannen aan den arbeid onttrekt nevens talloos vele duizenden trekdieren die anders voor productief werk worden gebruikt. In de „Neue Zeit” berekende Kautsky, dat de nu in dienst staande mannen 2400 millioen gulden meerwaarde per maand voortbrengen. Derdens door gemis aan afzet.

Bovendien vernietigt hij productieve krachten; de honderdduizenden die sneuvelen of verminkt worden, de duizenden die sterven als gevolg van door den oorlog ontstane epidemieën, dat alles is een blijvend verlies van arbeidskracht, die bij verder leven nog enorme rijkdommen had kunnen voortbrengen.

Dan vernietigt hij nog enorm veel kapitaal; denken we slechts aan de verwoeste fabrieken, de verbrande steden, de opgeblazen spoorwegen wier herbouw groote hoeveelheid nieuw kapitaal zal eischen.

De eerste gevolgen van den oorlog zijn voor de maatschappij als geheel dus geen andere dan verarming.

Bij de oogenblikkelijke verhoudingen doen zich deze gevolgen direct gevoelen; terwijl een paar honderd jaar terug de oorlog — behalve op het oorlogsterrein — in zijn aanvang nauwelijks werd gevoeld, werd nu over heel het vasteland van Europa het economische leven direkt, zelfs nog voor den oorlog was uitgebroken, ondermijnd en stagneerde de productie alom.

Hoe groot deze economische schaden zullen zijn, hangt natuurlijk af van den duur van den oorlog. Kautsky berekent, dat zoo hij een half jaar duurt, de schade 120 milliard gulden zal bedragen. Wij laten daar of dit cijfer juist is, maar vast staat, dat veel wordt vernietigd en weinig wordt voortgebracht, derhalve de wereld aan het eind van den oorlog armer is dan bij het begin.

* * *

De vraag is nu, of straks na den oorlog alles zich spoedig zal herstellen, of dat de nadeelen zich nog gedurende langen tijd zullen doen gevoelen.

Prof. Verrijn Stuart wijst er in de „Economist” op, dat de oorlog ook een heilzame werking heeft. Tal van uitwassen van het bedrijfsleven, die anders hun kwijnend bestaan wellicht nog jaren hadden gerekt, worden nu vernietigd. Daardoor staat de gemeenschap krachtiger na dan voor den oorlog.

siersfirma Pfaff, dat de arbeiders, die in dienst zijn, geen schade lijden.

Voor de werklozen is door de werkgevers, voor zover aan den Transportarbeidersbond bekend, zoo goed als niets gedaan.

Glas- en Aardewerkers.

In de flesschenfabrieken hebben de georganiseerde werkgevers in 1909 een fabrieksreglement ingevoerd, waarin de arbeidsvoorwaarden geregeld worden en waarin onder meer een opzegtermijn voor glasblazers voorkomt van zes weken. De ongeorganiseerde werkgevers hebben dit reglement in hoofdzaak overgenomen, al heeft de een of andere werkgever dien onwettigen opzegtermijn dan ook bepaald op 3 of 4 weken.

Bij het uitbreken van den oorlog werden geleidelijk bijna alle fabrieken stop gezet, slechts enkelen bleven geheel of gedeeltelijk doorwerken. Van het inacht nemen van een opzegtermijn door de werkgevers was echter geen sprake. De menschen werden naar huis gezonden en kregen de boodschap mede, dat ze eerst na zes weken ontslagen zouden zijn. Dus gedurende den opzegtermijn konden ze reeds niet meer werken en ontvingen zij ook geen loon, noch eenige schadeloosstelling. De opzegtermijn door de werkgevers in acht genomen, had voor hen slechts deze beteekenis, dat buiten het loon aan de gehuwde glasblazers iedere week nog een gulden of een gulden en 50 cents vergoeding voor huishuur wordt gegeven, zoolang de „dienstbetrekking" voortduurt. De glasblazers moesten dus de opzegging alleen beschouwen als een aanzegging, dat ook deze vergoeding voor huishuur na zes weken zou ophouden.

Deze onwettige daad vond plaats bij de Naamlooze Vennootschap Van Deventer's flesschenfabrieken „Schiedam-Delft" in haar fabrieken te Delft en Schiedam; bij de firma Antoon van Deventer te Schiedam, de fabriek te Zwiindrecht en te Nieuwerkerk. Deze laatste heeft echter niet zoolang stil gestaan, zoodat de arbeiders daar weer na eenige weken aan het werk gingen.

De fabriek „Uto" te Schiedam maakte het nog mooier. Deze zond de menschen de straat op, ontsloeg ze daarna met 6 weken opzegtermijn en betaalde ook gedurende dien tijd geen vergoeding voor huishuur. Door het optreden van de organisatie is daar verandering in gekomen en heeft deze firma die vergoeding voor huishuur gedurende den opzegtermijn alsnog uitbetaald.

Bij de firma Hazenkamp te Schiedam was in het geheel geen sprake van den opzegtermijn in acht te nemen. Deze fabriek begon met 30 % van het verdiende loon in te houden en toen op 18 September ook deze fabriek werd stopgezet, werden de menschen zonder meer naar huis gezonden.

Overal dus hadden de fabrikanten maling aan de fabrieksreglementen, welke zij zelf vroeger den arbeiders hadden opgedrongen. Ook te Vlaardingen, Leerdam, Nieuw-Buinen en Kapelle aan den IJssel werden de arbeiders, zonder opzegtermijn in acht te nemen, ontslagen.

Te Culemborg, waar de fabriek tot heden in werking is gebleven, meende de werkgever, dat het een goede tijd was om de organisatie een knauw te geven en ontsloeg hij twee bestuurders der organisatie, waarvan de een onder de wapenen was. De ander werd ten slotte nog aan het werk gehouden onder voorwaarde, dat hij weggezonden kan worden met acht dagen opzegging als de patroon dat verkiest.

Ook toen te Capelle aan den IJssel de fabriek weer in werking werd gesteld, werden twee bestuurders ontslagen en een schandelijke loonsverlaging ingevoerd.

Te Delft en Schiedam zijn weer ovens in werking gesteld en ook daar hebben loonsverlagingen plaats gehad.

De flesschenfabrikanten, die met recht en billijkheid spotten, waren ook niet te vinden om iets te doen voor de werklozen. Alle verzoeken der arbeiders werden afgewezen, zelfs een verzoek, door leden van het Steuncomité te Schiedam, gedaan aan een fabrikant, die ongeveer 600 zijner arbeiders zonder werk liet loopen, terwijl hij de flesschen machinaal bleef vervaardigen, werd afgewezen met het argument, dat hij tien weken lang 75 gulden per week zou geven aan het Steuncomité, onder voorwaarde, dat de Nederlandsche Vereeniging van Glas- en aardewerkers haar kas beschikbaar zou stellen. De arbeiders-organisatie kon daarop natuurlijk niet ingaan.

Wij kunnen dus zeggen, dat de flesschenfabrikanten hun arbeiders op straat hebben gezet, niet alleen met de meest

mogelijke onverschilligheid over hun lot, maar ook met vertreding van wetten en reglementaire bepalingen.

Het eenige goede wat is te melden, is, dat de heer T. de Meester van Vlaardingen, vóór dat de rijksregeling, inzake de werkloosheidsverzekering in werking trad, op herhaald verzoek om iets te doen, zeide, gedurende 4 weken elke week f 75.— te zullen leenen aan de werkloosheidskas der organisatie, ten einde de uitkeeringen nog 4 weken te kunnen doen. Dit geld zou dan later moeten terugbetaald worden.

Wat de glasblazers nog te wachten staat, kan hieruit worden opgemaakt, dat in de fabrieken te Schiedam en Capelle, die weer geheel of gedeeltelijk aan den gang zijn gegaan, loonsverlagingen zijn ingevoerd.

In de witglasfabrieken te Maastricht en te Leerdam is maar weinig werkloosheid voorgekomen. Te Leerdam echter werd den arbeiders 30 % en 40 % van hun loon ingehouden. Eenige artikelen in „De Glas- en Aardewerker" lokte eene discussie uit tusschen de directie en dit blad, met het gevolg dat dit ingehouden geld weer is terug betaald.

Te Nieuw-Buinen werden de loonen der jongens en plaatsvervangers zóódanig verlaagd, dat deze bij de boeren méér konden verdienen en weg gingen. Nu wilde de directie, dat de volwassen glasblazers de plaatsen der jongens zouden bezetten tegen jongensloon. Toen deze dit weigerden, werden de menschen op 5 September op straat gezet en werd den indruk gewekt alsof zij gestaakt hadden en tot heden weigert de fabrikant, A. J. Bakker, de fabriek weer in werking te stellen.

In de aardwerkfabricage te Maastricht is de werkloosheid over alle arbeiders verdeeld, zoodat daar geheele werkloosheid niet voorkomt. Er werd 2 en drie dagen per week minder gewerkt.

Te Arnhem en Nijmegen werden de arbeiders ontslagen met een opzegtermijn en verder trok de werkgever zich van de arbeiders niets aan.

Te Utrecht kregen eenige arbeiders, die onder de wapenen geroepen zijn, van den fabrikant Mijnlief f 3.50 of f 2.50 uitkeering.

Te Gouda moesten de werklieden een, twee of meer dagen per week verzuimen en ontvingen geen hulp. Wel ontvingen eenige hunner, n.l. die onder de wapenen geroepen waren, een kleine uitkeering uit het ziekenfonds.

De vraag, wat hebben de werkgevers in dit bedrijf voor de werkloze arbeiders gedaan, moet dus beantwoord worden met: De heeren deden voor de werklozen niets. Integendeel, vele ontnamen den arbeiders nog datgene waarop zij recht hadden en maakten daarna van de omstandigheden misbruik om ze weer tegen lager loon aan het werk te stellen.

Goud- en Zilvermedenbedrijf.

Zoals alle luxe bedrijven, wordt ook het Goud- en Zilvermedenbedrijf op zeer gevoelige wijze getroffen door deze oorlogscrisis. Naast den Diamantbewerksbond had de Ned. Bond van Goud- en Zilvermeden en aanverwante vakken op 1 October j.l. het hoogste percentage leden, die werkloos, gedeeltelijk werkloos en onder de wapenen waren.

Uit de volgende feiten zal den lezer nu blijken hoe onder deze verhouding de toestand in dit bedrijf voor de arbeiders is en hoe de werkgevers zich hielden.

Reeds den 12en October werd door genoemden bond een schrijven aan de patroons gezonden, waarin er op werd aangedrongen de arbeiders zoo weinig mogelijk te ontslaan, door desnoods den werktijd te bekorten, en indien ontslag onmogelijk te vermijden was, de arbeiders een deel van het loon te blijven doorbetalen en voorts ook een toeslag te geven op de Rijksuitkeering, aan militairen verleend.

Te Amsterdam besloten daarop de fabrikanten van Gouden- en Zilveren werken aan de werkloze gezellen der bij de Fabrikantenvereniging aangesloten leden gedurende de crisis $\frac{1}{4}$ van het anders verdiende loon in voorschot te geven, welk voorschot later afbetaald zal moeten worden met 10 procent van het loon. Voor dit besluit stelde de Fabrikantenvereniging zich evenwel niet borg, en het werd dan ook slechts door enkele werkgevers uitgevoerd. Eén dezer werkgevers, de firma Sauveplanne stelde aan haar personeel geen voorwaarden omtrent de terugbetaling, de anderen deden dit wel.

De firma H. Drijfhout en Zn. maakte daarbij van den nood der arbeiders gebruik en ontnam ze zelfs de vrijheid om bij andere patroons te werken, zoolang het voorschot niet terug-

betaald is. Zij liet haar arbeiders de volgende overeenkomst teekenen:

„Ondergeteekende werkzaam bij de firma H. Drijfhout en Zoon, verklaart bij dezen met erkentelijkheid kennis te hebben genomen van het besluit der Amsterdamsche fabrikanten van gouden- en zilveren werken om, met het oog op de zeer bijzondere tijdsomstandigheden gedurende de uren, dat door deze overmacht niet gewerkt zal kunnen worden, alsdan nog 25 procent uit te betalen van het uurloon, dat anders zou zijn verschuldigd. Hij verbindt zich aan de firma H. Drijfhout en Zoon het bedrag, dat hij op deze wijze onverplicht zal ontvangen, terug te betalen en machtigt de firma H. Drijfhout en Zoon, deze terugbetaling te doen geschieden door inhouding van een gedeelte van het weekloon zoodra de toestanden weer verbeterd zullen zijn. Deze inhouding zal telkenmale echter niet meer mogen bedragen dan 10 procent van het weekloon, dat alsdan verschuldigd is. Tevens verbindt hij zich, om, zolang de schuld niet geheel aangezuiverd is, zich niet in dienst van eenigen anderen patroon te begeven, tenzij met schriftelijke toestemming van de firma Drijfhout en Zoon, bovengenoemd.”

Buitendien ontduikt hij het loon van de enkele arbeiders die nog werkzaam zijn met pletwerk etc. Die verdienen gewoonlijk 25 à 30 ct. per uur en thans slechts f 1.50 per dag, waarvoor dan iets korter gewerkt wordt.

Een soortgelijke overeenkomst is geteekend bij de firma Jacob, B. Citroen Sarphatistraat 103.

Van de andere patroons die voorschot geven, is er ook een die $\frac{1}{4}$ van het loon in voorschot geeft, waarvan 10 procent van het loon moet worden terugbetaald.

Op de andere werkplaatsen wordt slechts $\frac{1}{4}$ of de helft van den gebruikelijken tijd gewerkt en wordt loon betaald voor den tijd dien gewerkt is. Hierbij moet worden opgemerkt, dat de meeste van deze werkgevers niet kapitaalkrachtig genoeg zijn om een behoorlijke tegemoetkoming aan hun personeel te verspreken. De werkgevers die daartoe wel in staat zijn, doen echter niets.

Het is aan den Goud- en Zilvermedenbond niet bekend, dat werkgevers in het vak iets doen voor de gezinnen der militairen. Op het daartoe strekkende verzoek van den Bond, hebben de werkgevers niet geantwoord.

Te Groningen zijn de werktijden op alle ondernemingen belangrijk ingekort.

Het loon is in evenredigheid verminderd, behalve bij één firma, die voor 10 uur minder werken het loon met f 5.— per week heeft verminderd.

Ofschoon de werkgevers in het algemeen kapitaalkrachtig genoeg zijn, is er maar één firma die, hoewel zij geen werk heeft, haar personeel den gewonen tijd laat werken.

Aan de gezinnen van militairen wordt niets gedaan, voorzover de bond kon nagaan.

Te Dordrecht zijn twee fabrieken geheel stopgezet. Van vergoeding is geen sprake. Thans wordt weer eenig werk verricht.

Te Haarlem wordt op twee fabrieken halve dagen gewerkt. Evenals te Dordrecht wordt door de werkgevers niets voor hun arbeiders gedaan. Op de verzoeken van den Gouden Zilvermedenbond is geen antwoord ontvangen.

Te Hoorn laat de crisis zich zeer scherp gevoelen. Bij de firma Gebr. Roozendaal waar ongeveer 100 man werkzaam was, is het werk geheel stopgezet. De firma geeft aan de gehuwden 40 procent en aan de ongehuwden 25 procent van het loon als voorschot, op dezelfde wijze als enkele Amsterdamsche patroons dat doen.

Een andere firma laat alleen de gehuwden 32 uren per week werken en doet verder niets. Ook deze Hoornsche werkgevers gaven geen antwoord op de verzoeken van den bond.

Thans is in het algemeen eenige verbetering met het werk merkbaar.

Vele goud- en zilvermeden trachten nu op andere wijze aan de kost te komen. Enkele hunner hebben zich helaas tijdelijk laten leenen om voor f 7.— à f 8.— in een wasscherij te te werken, voor welken arbeid in normale tijden f 11.— à f 12.— per week wordt betaald. Deze arbeiders waren ongeorganiseerd.

Te 's Hertogenbosch zijn bijna alle ondernemingen in het vak stopgezet. Derhalve zijn alle leden van den Gouden Zilvermedenbond werkloos. Naar de bond vernam, wordt door de werkgevers niets gedaan om den nood der arbeiders eenigszins te lenigen.

Te Leeuwarden wordt op een fabriek met 40 man 19 uren per week minder gewerkt.

Hiervoor wordt geen vergoeding gegeven. Een werkgever laat 20 uren per week minder werken, waarvan hij er 10 doorbetaalt. Thans is ook werkloosheid ingetreden.

De gezinnen van militairen worden gewoon aan hun lot overgelaten. Verzoeken om vergoeding voor de militairen werden niet beantwoord.

Te Schoonhoven zijn alle fabrieken stopgezet, op één na, waar halve dagen wordt gewerkt. De oorzaak van het stilliggen der fabrieken is gebrek aan werk of kapitaal. Door de patroons is geen enkele maatregel genomen tot leniging van den nood.

Te Utrecht heeft de firma Begeer (de Koninklijke) alleen ongehuwde arbeiders ontslagen met inachtneming van den contractueel vastgestelden opzegtermijn van veertien dagen. Van deze veertien dagen is een week gewerkt. De andere week is in twee termijnen uitbetaald. Deze vermindering van personeel is slechts een voorzorgsmaatregel, volgens het oordeel van den vakbond. De andere firma Begeer heeft misbruik van den slechten toestand weten te maken door een verlaging van het stukloon in te voeren.

De firma H. J. Schoonenberg is met haar personeel overeengekomen een voorschot te geven bij eventueel ontslag, n.l. van een derde van het loon aan ongehuwden en de helft van het loon aan gehuwden. Ook aan de arbeiders die onder de wapenen zijn, wordt een voorschot verstrekt.

Bij de andere fabrikanten te Utrecht wordt korter of in het geheel niet gewerkt. Van eenige vergoeding aan werklozen of aan militairen is niet vernomen.

Te Voorschoten wordt op de fabriek van de firma Van Kempen, waar circa 200 man werkzaam is, slechts halve dagen gewerkt. Het loon voor verschillende arbeiders is verlaagd.

Hierbij moeten wij vermelden, dat slechts weinig productieve arbeid kon worden verricht. De firma is eventueel zeer kapitaalkrachtig en zeker in staat haar arbeiders te helpen.

* * *

Wij hebben thans een overzicht gegeven van de houding der werkgevers in het Haven-, Zeevaart- en Zeevisschersbedrijf, van het Landbouw-, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf, benevens van het Transportbedrijf te land, het Goud- en Zilvermedenbedrijf en het Glas- en Aardewerkersbedrijf. Wij zijn, dank zij de hulp en medewerking van de betrokken hoofdbesturen, in staat geweest op de slechte praktijken, zoowel als op de goede daden der werkgevers het volle licht te doen schijnen.

In de volgende nummers zullen wij, indien medewerking door de betrokken bonden wordt verleend, ook de toestanden in andere bedrijven schetsen.

Rectificatie. — In het vorige nummer stond onder het hoofd: „De houding der werkgevers gedurende de crisis,” omtrent de machinisten, stokers en dekpersoneel: de firma J. Steens, dat moet zijn: de firma J. v. Steens; van der Godden en Co. moet zijn van der Garden en Co.; Gebr. Boon te Rotterdam, moet zijn Gebr. v. d. Boom te Rotterdam.

Binnenland.

Persstemmen. *) — De „Glas- en Aardewerker” schrijft naar aanleiding van de Werkloosheidsverzekering:

Wij hebben in dit nummer een artikel opgenomen uit „De Vakbeweging” en geschreven door I. G. Keesing, waaruit duidelijk blijkt, hoe hoog het N.V.V. uitsteekt boven de andere landelijke centralen, waar het geldt, in dezen benardeden tijd te waken voor de belangen hunner leden.

Laten andere Centralen niets van zich hooren of beperken zij zich tot klagen, morren en zuchten, bij het N.V.V. is daarvan geen sprake.

Alle bonden, bij het N.V.V. aangesloten, zijn in de weer, om de belangen hunner leden zoo goed mogelijk te behartigen en vinden daarbij de goede hulp bij de bestuurdersbonden, bureaux voor Arbeidsrecht en voornamelijk van het bestuur van het N.V.V. zelf.

Naast de vele andere maatregelen, die het N.V.V. getroffen heeft, mag wel extra vermeld worden wat het gedaan heeft inzake de werklozenverzekering.